

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ (Α, Β & Γ Λυκείου)

ΑΦΗΓΗΜΑΤΙΚΕΣ ΤΕΧΝΙΚΕΣ

ΤΥΠΟΙ ΑΦΗΓΗΤΗ1^ο ΚΡΙΤΗΡΙΟ: ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΣΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑ:

α)Ομοδιηγητικός: συμμετέχει ως πρωταγωνιστής (αυτοδιηγητικός), ή ως παρατηρητής,ή ως αυτόπτης μάρτυρας.

β)Ετεροδιηγητικός: δε συμμετέχει καθόλου στην ιστορία.

2^ο ΚΡΙΤΗΡΙΟ:ΕΣΤΙΑΣΗ/ΟΠΤΙΚΗ ΓΩΝΙΑ(ΠΟΙΟΣ ΒΛΕΠΕΙ ΣΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑ):

Η εστίαση σχετίζεται με την απόσταση που παίρνει ο αφηγητής από τα πρόσωπα της αφήγησης.

➤ **Αφήγηση χωρίς εστίαση (μηδενική εστίαση):** Σε μια τέτοια αφήγηση ο αναγνώστης έχει πρόσβαση σε κάθε πιθανή πληροφορία είτε αυτή αφορά τις σκέψεις των ηρώων είτε των γεγονότων. Ο αφηγητής είναι παντογνώστης και γνωρίζει περισσότερα από οποιοδήποτε πρόσωπο της ιστορίας.**(σε τρίτο γ' πρόσωπο)**

➤ **Αφήγηση με εσωτερική εστίαση:** Η θέαση της ιστορίας είναι περιορισμένη και ανήκει σε ένα από τα πρόσωπα του έργου. Η εστίαση αυτού του είδους μπορεί να είναι: «σταθερή», δηλ. να δίνεται από ένα μόνο πρόσωπο, «μεταβλητή», με εναλλαγή των προσώπων που αφηγούνται, και «πολλαπλή», με το ίδιο γεγονός να παρουσιάζεται από διάφορα πρόσωπα της ιστορίας.**(σε α' ή β' πρόσωπο)**

➤ **Αφήγηση με εξωτερική εστίαση:** Σε αυτού του είδους την αφήγηση ο αφηγητής «λέει» λιγότερα από όσα πιθανώς γνωρίζει κάποιο από τα αφηγηματικά πρόσωπα, ως εκ τούτου, οι ήρωες της ιστορίας δρουν χωρίς ο αναγνώστης να έχει πρόσβαση στις σκέψεις ή στις προθέσεις τους. Πρόκειται για ένα είδος αφήγησης που επιλέγεται σε αστυνομικά μυθιστορήματα και έργα μυστηρίου.**(σε τρίτο γ' πρόσωπο).**

ΣΥΝΟΠΤΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ

Απόλυτη παντογνωσία	Αφηγητής-θεός	Μηδενική εστίαση	Αφηγητής>πρόσωπα	Γ' πρόσωπο
Σχετική γνώση	Αφηγητής-άνθρωπος	Εσωτερική εστίαση	Αφηγητής=πρόσωπα	Α',Β' πρόσωπο
Σχετική άγνοια	Αφηγητής-πράγμα	Εξωτερική εστίαση	Αφηγητής<πρόσωπα	Γ' πρόσωπο

ΑΦΗΓΗΜΑΤΙΚΟΙ ΤΡΟΠΟΙ είναι οι ακόλουθοι:

➤ **Αφήγηση:** πραγματοποιείται με δύο τρόπους:<< λέω>> -<<δείχνω>>

Συνοπτικός πίνακας

Λέω/διήγηση	Δείχνω/μίμηση
Ο αφηγητής κρατά τον λόγο (παντογνώστης αφηγητής)	Δίνει τον λόγο στους ήρωες
Γ' πρόσωπο –αφήγηση με μηδενική εστίαση	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Αφήγηση από πλαστό πρόσωπο σε α' εν. ➤ Διάλογος ➤ Μεικτός τρόπος: συνδυασμός αφήγησης σε α' ή γ' εν. και διαλόγου

➤ **Διάλογος:** βρίσκεται σε αφηγηματικό κείμενο, στο οποίο αποδίδεται πιστά ο λόγος των προσώπων (ύφος, ιδίωμα, λεξιλόγιο κτλ.) με τη χρήση παύλας /εισαγωγικών. Υπάρχει και ο θεατρικός διάλογος, από τον οποίο απουσιάζει εντελώς ο αφηγητής και η υπόθεση εξελίσσεται με διαλογικό τρόπο - θεατρική τεχνική.

Ρόλος - λειτουργία του διαλόγου

1. Προσδίδει στην αφήγηση δραματικότητα, φυσικότητα και ζωντάνια.
2. Συντελεί στην πειστικότερη διαγραφή των χαρακτήρων - τα πρόσωπα αποκτούν αληθοφάνεια.
3. Προσιδιάζει στην ανθρώπινη ιδιότητα του αφηγητή, που δεν μπορεί να είναι παντογνώστης.
4. Ο αναγνώστης αντλεί μέσω του διαλόγου πληροφορίες για πρόσωπα και γεγονότα.
5. Εξυπηρετεί την εξέλιξη της δράσης - προετοιμάζει σκηνές που θα ακολουθήσουν.

➤ **Περιγραφή** (λεπτομερειακή απόδοση τοπίων, τόπων και προσώπων). Κυριαρχεί το επίθετο.

Ρόλος - λειτουργία της περιγραφής:

1. Σκιαγραφεί τα πρόσωπα, στήνει το σκηνικό της δράσης και γενικά φωτίζει την αφήγηση με διάφορες άμεσες ή έμμεσες πληροφορίες.
2. Συντελεί στη μετάβαση από το ένα αφηγηματικό μέρος στο άλλο.
3. Προκαλεί αγωνία και αναμονή στον αναγνώστη με την επιβράδυνση της δράσης.
4. Προσφέρει αισθητική απόλαυση στον αναγνώστη

➤ **Σχόλια** : γνώμες, κρίσεις, σχόλια του αφηγητή που οδηγούν σε γενικεύσεις.

Ρόλος-λειτουργία σχολίων:

1. Να κατανοήσει ο αναγνώστης συμπεριφορές, καταστάσεις ή να προβληματιστεί.
2. Να σκιαγραφηθεί ο αφηγητής (στάση του απέναντι σε πρόσωπα, γεγονότα, καταστάσεις).
3. Να επιβραδύνει ροή αφήγησης.

➤ **Ελεύθερος Πλάγιος Λόγος:** πιστή απόδοση από τον αφηγητή σκέψεων και συναισθημάτων ενός προσώπου της ιστορίας σε τρίτο πρόσωπο και σε χρόνο παρελθοντικό. Σύμμετρη του λόγου του αφηγητή και του λόγου των ηρώων. Δεν υπάρχει ρήμα εξάρτησης. Αποτέλεσμα: αμφισημία (ο αναγνώστης δεν μπορεί να είναι βέβαιος αν πρόκειται για σκέψεις, λόγια του ήρωα ή του αφηγητή)

➤ **Μονόλογος /εσωτερικός μονόλογος:** λόγος χωρίς ακροατή, «ροή της συνείδησης». Ο αφηγητής (υποτίθεται πως) αποσύρεται και τον αντικαθιστά το πρόσωπο που σε α' ή και β' πρόσωπο, σε ενεστώτα (συνήθως) εκφράζει συνειρμικά

τις μύχιες σκέψεις του. Αποτέλεσμα: ελλειπτική γραφή,υποτυπώδης σύνταξη (χαλαρή στίξη, ελλειπτικές προτάσεις)

Ρόλος – λειτουργία μονολόγου

1. Εισαγωγή στην εσωτερική ζωή του ήρωα
2. Δραματικότητα

ΧΡΟΝΟΣ

Χρόνος της ιστορίας – Χρόνος της αφήγησης

Σε κάθε λογοτεχνικό κείμενο υπάρχουν δύο μορφές χρόνου: ο χρόνος της ιστορίας, που συνιστά τον πραγματικό χρόνο στο πλαίσιο του οποίου εκτυλίχθηκαν τα γεγονότα της αφήγησης και αντιστοιχεί στην πραγματική τους διάρκεια, και ο χρόνος της αφήγησης που περιλαμβάνει τη διάρκεια που αποκτούν τα ίδια γεγονότα στο πλαίσιο της αφήγησης και τη σειρά με την οποία παρουσιάζονται.

Ο χρόνος ως προς τη σειρά παρουσίασης των γεγονότων:

Ευθύγραμμη αφήγηση: Τα γεγονότα παρουσιάζονται στην αφήγηση με τη σειρά που συνέβησαν. Πρόκειται για μια επιλογή που δεν είναι ιδιαίτερα συνηθισμένη, εφόσον καθιστά την αφήγηση μονότονη και λιγότερο ενδιαφέρουσα.

Αφήγηση με αναχρονίες: Η παρουσίαση των γεγονότων δεν ακολουθεί την πραγματική τους σειρά και στην αφήγηση παρατηρούνται αναλήψεις και προλήψεις. Αποτελούν τεχνικές παραβίασης της χρονικής σειράς.

Ανάληψη (ή αναδρομή): Ο αφηγητής προχωρά σε αναδρομική αφήγηση γεγονότων του παρελθόντος, διακόπτοντας την πορεία της αφήγησης (flashback).

Πρόληψη: Ο αφηγητής παραβιάζει τη χρονική σειρά και παρουσιάζει γεγονότα που θα γίνουν σε κάποιο μελλοντικό σημείο, προοικονομώντας κατ' αυτό τον τρόπο μεταγενέστερες εξελίξεις.

ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΠΑΡΑΒΙΑΣΗΣ ΧΡΟΝΙΚΗΣ ΣΕΙΡΑΣ ΓΕΓΟΝΟΤΩΝ

Άλλες τεχνικές με τις οποίες παραβιάζεται η ομαλή, φυσική χρονική σειρά:

- ***In medias res:*** η λατινική αυτή φράση σημαίνει «στο μέσο των πραγμάτων», δηλαδή στη μέση της υπόθεσης, και αποτελεί μια τεχνική της αφήγησης σύμφωνα με την οποία το νήμα της ιστορίας δεν ξετυλίγεται από την αρχή, αλλά ο αφηγητής αρχίζει την ιστορία από το κρισιμότερο σημείο της πλοκής και, έπειτα, με αναδρομή στο παρελθόν, παρουσιάζονται όσα προηγούνται του σημείου αυτού. Ρόλος-λειτουργία: διεγείρεται το ενδιαφέρον του αναγνώστη και η αφήγηση δε γίνεται κουραστική.

- ***Εγκιβωτισμός:*** σε κάθε αφηγηματικό κείμενο υπάρχει μια κύρια αφήγηση που αποτελεί την αρχική ιστορία και υπάρχουν και μικρότερες, δευτερεύουσες αφηγήσεις από άλλο/α πρόσωπα μέσα στην κύρια αφήγηση που διακόπτουν την ομαλή ροή του χρόνου.(«αφήγηση μέσα στην αφήγηση»). Παράδειγμα: η αφήγηση των περιπετειών του Οδυσσέα από τον ίδιο στον βασιλιά Αλκίνοο.

Ρόλος-λειτουργία: επεξηγεί κύρια αφήγηση, επηρεάζει εξέλιξή της, προϋδεάζει, βασικό θέμα κύριας αφήγησης.

- **Παρέκβαση/παρέμβλητη (εμβόλιμη) αφήγηση:** είναι η προσωρινή διακοπή της φυσικής ροής των γεγονότων και αναφορά σε άλλο θέμα που δε σχετίζεται άμεσα με την υπόθεση του έργου. Ρόλος-λειτουργία: επιτείνει αγωνία, δημιουργεί διάλειμμα (επιβράδυνση)
- **Προϊδεασμός/προσήμανση:** είναι η ψυχολογική προετοιμασία του αναγνώστη από τον αφηγητή για το τι πρόκειται να ακολουθήσει με παρεμβολή στοιχείων που «υποψιάζουν» τον αναγνώστη.
- **Προοικονομία:** είναι ο τρόπος με τον οποίο ο συγγραφέας διευθετεί τα γεγονότα και δημιουργεί τις κατάλληλες προϋποθέσεις, ώστε η εξέλιξη της πλοκής να είναι για τον αναγνώστη φυσική και λογική. Συνδέεται στενά με την πλοκή και δεν πρέπει να συγχέεται με την προσήμανση.

Ο χρόνος ως προς τη διάρκεια των γεγονότων

Στο πλαίσιο της αφήγησης παρατηρείται συνήθως ανισοchronία ανάμεσα στον χρόνο της ιστορίας και τον χρόνο της αφήγησης.

1. Ο χρόνος της αφήγησης είναι μικρότερος από τον χρόνο της ιστορίας.

Η συντόμευση του χρόνου της αφήγησης επιτυγχάνεται με τις ακόλουθες τεχνικές:

Επιτάχυνση: Ο χρόνος της αφήγησης διαρκεί λιγότερο από τον χρόνο της ιστορίας γιατί ο αφηγητής παρουσιάζει με συντομία γεγονότα που έχουν μεγάλη διάρκεια.

Παράλειψη: Κάποια γεγονότα ο αφηγητής επιλέγει να μην τα αναφέρει καθόλου, διότι δεν σχετίζονται κατά τρόπο άμεσο με την ιστορία.

Περίληψη: Ο αφηγητής παρουσιάζει συνοπτικά κάποια γεγονότα που μεσολαμβάνουν ανάμεσα σε κρίσιμα σημεία της ιστορίας.

Έλλειψη ή αφηγηματικό κενό: Ο αφηγητής επιλέγει να παραλείψει ένα μέρος της ιστορίας ή κάποια γεγονότα, που είτε εννοούνται εύκολα είτε δεν συμβάλλουν ιδιαίτερα στην πλοκή.

2. Ο χρόνος της αφήγησης είναι μεγαλύτερος από τον χρόνο της ιστορίας.

Οι τεχνικές που σχετίζονται με τη διεύρυνση του χρόνου της αφήγησης είναι οι ακόλουθες:

Επιβράδυνση: Ο αφηγητής επιβραδύνει την αφήγηση των γεγονότων είτε παρεμβάλλοντας στοιχεία περιγραφής ή σχόλια, είτε παρουσιάζοντας διεξοδικά τις σκέψεις και τις αντιδράσεις των προσώπων σε ό,τι αφορά ένα γεγονός που πιθανώς διήρκεσε ελάχιστες μόλις στιγμές. Ειδικότερα, στο πλαίσιο της αφήγησης ενδέχεται να έχουμε «**παύση**» ή «**επιμήκυνση**».

Παύση έχουμε όταν ο αφηγηματικός χρόνος συνεχίζεται, ενώ ο χρόνος της ιστορίας έχει διακοπεί πλήρως. Ο αφηγητής, δηλαδή, διακόπτει την εξέλιξη της ιστορίας και συνεχίζει την αφήγηση με περιγραφές (τοπίων / προσώπων), με προσωπικές σκέψεις και σχόλια ή με παρεκβάσεις που δε σχετίζονται με την εξέλιξη της ιστορίας.

Επιμήκυνση έχουμε όταν ο αφηγητής χωρίς να έχει διακόψει την αφήγηση της ιστορίας προχωρά ωστόσο στην αναλυτική παρουσίαση άλλων εσωτερικών κυρίως διαδικασιών (αντιδράσεις, σκέψεις, συναισθήματα) που επεκτείνουν αρκετά το χρόνο της αφήγησης έναντι του χρόνου της ιστορίας.

3.Ο χρόνος της αφήγησης εξισώνεται με τον χρόνο της ιστορίας

Σκηνή: Ο χρόνος της αφήγησης και ο χρόνος της ιστορίας εξισώνονται όταν καταγράφεται ο διάλογος μεταξύ προσώπων ή ο εσωτερικός μονόλογος ενός ήρωα.

Ο χρόνος ως προς τη συχνότητα παρουσίασης των γεγονότων

Μοναδική αφήγηση: Στην αφήγηση παρουσιάζονται μία φορά γεγονότα της ιστορίας που συνέβησαν μία φορά.

Θαμιστική αφήγηση: Με τη χρήση κυρίως Παρατατικού ο αφηγητής παρουσιάζει μία φορά γεγονότα που γίνονταν κατ' επανάληψη στο παρελθόν.

Επαναληπτική αφήγηση: Γεγονότα που συνέβησαν μία φορά δίνονται αφηγηματικά περισσότερες φορές είτε από τον ίδιο αφηγητή είτε από διαφορετικά πρόσωπα της ιστορίας με διαφοροποιήσεις **στην εστίαση**.

Άξονες επεξεργασίας ενός πεζού κειμένου

Δομικά στοιχεία:

- Θέμα(θεματικοί άξονες)
- Σκηνικό χώρου- χρόνου
- Πρόσωπα (σκιαγράφηση και ηθογραφία προσώπων)
- Μυθοπλασία (πλοκή και εξέλιξη ιστορίας)
- Εκφραστικοί τρόποι του συγγραφέα (γλώσσα, ύφος, αφηγηματικές τεχνικές κ.ά.)

Χαρακτήρες (μέθοδοι για την παρουσίασή τους): Για τη δημιουργία και παρουσίαση χαρακτήρων σε ένα κείμενο χρησιμοποιούνται από το συγγραφέα βασικά δυο μέθοδοι:

α. Η μέθοδος της άμεσης έκθεσης: με αυτή διαγράφει ο ίδιος ο συγγραφέας τους χαρακτήρες των προσώπων περιγραφικά, δίνοντας δηλαδή μέσα στο κείμενο χαρακτηρισμούς (στατική παρουσίαση): έτσι περιορίζεται η δυνατότητα του αναγνώστη (ή του ακροατή) να βγάλει τα δικά του συμπεράσματα για τον χαρακτήρα των προσώπων. Τεχνικές: αφήγηση πράξεων, περιγραφή, σχόλια αφηγητή.

β. Η δραματική μέθοδος: με αυτή ο συγγραφέας παρουσιάζει τους χαρακτήρες των προσώπων μέσα από τη συμπεριφορά τους, δηλαδή μέσα από όσα κάνουν κι από όσα λένε τα ίδια τα πρόσωπα και τη σχέση τους με άλλους (δυναμική παρουσίαση): με αυτή τη μέθοδο ο αναγνώστης αφήνεται να σχηματίσει τη δική του γνώμη για τον χαρακτήρα των προσώπων. Τεχνικές: διάλογος, εσωτερικός μονόλογος, απόψεις άλλων γι' αυτά.